УДК 351:796.03

М. С. Калина,
к. н. держ. упр., викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ І РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

M. Kalyna,
Ph.D. in public administration, lecturer of department of social and humanitarian disciplines,
National University of physical education and sports of Ukraine, Kyiv

E-DEMOCRACY AND REFORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN UKRAINE

У статті аналізуються переваги впровадження електронної демократії у практику державного управління сферою фізичної культури та масового спорту. Визначено, що державне управління цією сферою на сьогодні потребує реформування, яке мало б на меті перетворити його у стабільну й динамічну систему, що здатна пристосуватися до вимог життя та постійно розвиватися. Також автор розглядає зв'язок між державною політикою щодо поширення здорового способу життя, занять фізичною культурою й спортом, з одного боку, та здатністю держави до інноваційного розвитку — з іншого.

The advantages of implementation of the e-democracy to the praxis of public administration in the field of physical culture and mass-sports are analyzed in the article. It was determined that public administration in this field demands reformation, in order to convert into stable and dynamic system, which is able to adaptation to the conditions of life and to develop constantly. The author also researches the connection between the policy of healthy life-style, physical culture and sports dissemination, on one hand, and the ability of a state to innovation development — on the other hand.

Ключові слова: державне управління, фізична культура, масовий спорт, здоровий спосіб життя, інноваційний розвиток, електронна демократія.
Key words: public administration, physical culture, mass-sports, healthy life-style, innovation development, e-democracy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЗАВДАННЯМИ

Модернізація Української держави, створення умов для її конкурентоспроможності у сучасному динамічному світі передбачає, крім іншого, збереження і зміцнення здоров'я населення, поліпшення якості людських ресурсів, створення умов для розвитку та реалізації кожної особистості, розкриття творчого потенціалу. Це завдання стає особливо актуальним у період демографічної кризи, коли виникає необхідність переходу від орієнтації на кількісні параметри людських ресурсів до орієнтації на якість. Якість людського капіталу визначається багатьма чинниками, одним з ключових серед яких є здоров'я населення як запорука активної життєвої позиції та творчої реалізації, здатності до інноваційної діяльності й навчання протягом усього життя. В свою чергу, інноваційна діяльність дає можливість для того, щоб держава у XXI столітті посіла гідне місце серед інших держав у міжнародному поділі праці, мала надійні перспективи на майбутнє. Загальновідомо, що попередження захворювань є більш ефективним і менш затратним інструментом зміцнення здоров'я населення, ніж лікування наявних хвороб. Попередження захворювань населення на неінфекційні хвороби здійснюється, зазвичай, шляхом популяризації й поширення практики здорового способу життя, важливим компонентом чого є фізична культура і масовий спорт. Звідси випливає актуальність досліджень державного управління у сфері фізичної культури і спорту з метою його удосконалення, реформування та адаптації до умов сучасного життя.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Загальні проблеми реформування державного управління різними сферами суспільного життя представлені у працях вітчизняних науковців, зокрема, В.Д. Ба-

куменка, В.Г. Бодрова, Р.В. Войтович, Н.Р. Нижник, В.А. Ребкала, Г.П. Ситника, Ю.П. Сурміна, В.В. Тертички, В.П. Удовиченка та інших. Питання поширення електронної демократії розглядають Н.В.Грицяк, А.І.Семенченко, О.Б. Кукарін, І.В. Клименко та інші.

Особливий вклад у дослідження державного управління сферою фізичної культури і спорту України було зроблено М.В.Дутчаком.

Проте проблемам та перспективам поширення електронної демократії на сферу управління фізичною культурою та спортом досі приділяється недостатня увага.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Завдання статті:

— Оцінити поточну ситуацію із результативністю комплексу заходів органів державної влади щодо поширення практики здорового способу життя, занять фізкультурою та масовим спортом в Україні;

— Визначити вплив запровадження взаємодії суспільства з державою у галузі управління фізичною культурою і спортом в рамках електронної демократії на реформування системи державного управління у цій сфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012—2016 роки, зокрема, зазначається, що спосіб життя населення України та стан сфери фізичної культури і спорту створюють загрозу та є суттєвим викликом для української держави на сучасному етапі її розвитку [9]. Саме визнання з боку державної влади того факту, що спосіб життя населення України у нерозривному поєднанні із станом фізичної культури і спорту (який є незадовільним) становлять загрозу для всієї держави в цілому є позитивним знаком, який вказує на розуміння проблеми. Як відомо, розуміння і усвідомлення проблеми є одним з перших та необхідних кроків на шляху її вирішення. Проте важливими є також і подальші кроки, які мають слугувати вирішенню наявної проблеми суспільного розвитку та прогресу всієї нації. Дана проблема існує в Україні вже тривалий час, ще з радянської епохи, й з тих з того часу робляться постійні спроби щодо покращення ситуації у цій сфері, однак, поки немає конкретних ознак її розв'язання та значного і очевидного прогресу щодо поширення практики здорового способу життя серед населення держави. Фізична культура, масовий спорт, рухова активність є саме тими чинниками, які безпосередньо впливають на якість життя населення, її здоров'я та здатність нації до сталого й інноваційного розвитку.

Відповідно до цього, постає необхідність пошуку нових можливостей застосування різноманітних інструментів управління у сфері фізичної культури і спорту з метою підвищення його ефективності й результативності, а також налагодження ефективної взаємодії між системою державного управління цією сферою та населенням України. Тільки за таких умов система державного управління стане дійсно відкритою, гнучкою, стабільною та відповідатиме сучасним вимогам та буде здатною ефективно виконувати покладені на неї завдання. Адже зміни, які відбулися загалом у системі духовної культури України після здобуття незалежності, вимагають й інших підходів у реалізації державного управління усіма сферами. Загалом, наприкінці XX і на початку XXI століття в Україні істотно посилилася стурбованість суспільства щодо якісних характеристик державного управління, змістового наповнення державної політики як процесу, результатів та наслідків прийняття управлінських рішень владою на центральному і регіональному рівнях та органами місцевого самоврядування [8, с. 23], що в повній мірі стосується й державного управління у сфері фізичної культури та спорту.

Українські науковці вже неодноразово вказують на те, що, зокрема, формування системи спорту для всіх в Україні, передусім, потребує відповідного удосконалення системи державного управління сферою фізичної культури і спорту, що зумовлено тим, що Україна належить до тих країн, де діє модель втручання держави у сферу фізичної культури і спорту, яка бере на себе відповідальність та зобов'язання щодо її функціонування і розвитку [3, с. 149]. Також науковцями встановлено, що громадський та приватний сектори недостатньо впливають на здійснення державою її політики у сфері фізичної культури і спорту [3, с. 149]. Вочевидь, саме в цьому й полягає одна з важливих проблем поширення занять фізичною культурою серед різних верств населення та популяризації здорового способу життя, чим й має опікуватися Українська держава.

Стаття четверта Закону України про фізичну культуру і спорт містить положення про те, що державна політика у сфері фізичної культури і спорту базується на засадах, першою з яких є визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напряму гуманітарної політики держави, крім того, фізична культура визнається як важливий чинник всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя [5].

Український науковець М.В. Дутчак визначає державну політику у сфері фізичної культури і спорту України як сукупність цілей, завдань та функцій держави, що нею практично реалізуються у сфері фізичної культури і спорту, шляхом оптимального використання всіх фізичних і духовних ресурсів суспільства [3, с. 153]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що наразі ступінь залучення громадянського суспільства до прийняття рішень у сфері фізичної культури і спорту не дає можливості на практиці використовувати усі фізичні і духовні ресурси нашого суспільства заради поширення і зміцнення здорового способу життя серед різних груп громадян, що й гальмує розвиток цієї сфери, а також стоїть на заваді вирішенню актуальних проблем із популяризацію здорового способу життя.

Крім того, в Україні до цього часу ще зберігається ситуація, коли у сфері фізичного виховання і спорту здебільшого ігноруються інтереси різних соціальних груп та особистості [3, с. 155].

Суспільний розвиток критично залежить від ефективної взаємодії суспільства та влади. Принциповий момент полягає в тому, що найкращі результати на шляху такого розвитку можуть бути досягнуті в процесі реалізації принципів партнерства між державою, приватним сектором та громадянським суспільством [8, с. 9]. Важливо пам'я-

тати, що у сучасному інформаційному суспільстві заявляються нові аналоги громадянського суспільства, якими дослідники вбачають соціальні мереж, які об'єднують громадян за соціокультурними інтересами та ідеологічними вподобаннями [1, с. 142]. Таким чином, технологічний прогрес людства вносить суттєві корективи до суспільних комунікацій та самої структури суспільства. Відповідно до цього, зусилля держави щодо налагодження ефективної взаємодії із громадянським суспільством мають бути спрямовані у найбільш перспективні канали суспільної комунікації та враховувати усі новітні тенденції розвитку. В іншому випадку, державна політика буде приречена на відставання від розвитку суспільства та розуміння його потреб, що значно знижуватиме її ефективність та результативність.

На думку українських дослідників, одним з положень, що гарантують впровадження нової філософії державного управління для його вдалого реформування, є посилення уваги до кардинальних нововведень, але вже не на рівні декларацій, а формування механізмів і технологій інноваційного розвитку [10, с. 120].

Також науковцями визначено, що "на сучасному етапі розвитку України завданням цілісної реформи та її окремих складових виступає не просто усунення окремих недоліків в економіці, політиці, соціальній і духовній сферах, а перетворення суспільства в систему, яка здатна до саморозвитку, постійного оновлення своїх механізмів відповідно до вимог часу" [10, с. 121]. Варто зазначити, що тільки здорове і творче суспільство здатне до саморозвитку та інноваційної діяльності, що може гарантувати розвиток держави та можливість досягти успіху у сучасному глобалізованому світі.

Все вищезазначене дозволяє припустити, що недостатня ефективність державного управління у сфері фізичної культури і спорту, крім інших причин, пояснюється низьким рівнем взаємодії держави та суспільства. Цим самим може пояснюватися й незначні успіхи державної політики щодо популяризації й поширення здорового способу життя, занять масовим спортом і фізичною культурою. Адже відомо, що управлінські рішення мають бути більш орієнтовані на запити, інтереси людей, сприяти розвитку особистості [3, с. 155].

Складовими стабільності взаємовідносин влади і громадянського суспільства є досконалість нормативно-правової бази, відкритість і прозорість у діяльності органів влади, врахування громадської думки, залучення громадян до участі в реалізації соціальних програм, урізноманітнення форм і технологій роботи з громадськістю [4, с. 26]. На сучасному етапі розвитку будь-яке урізноманітнення форм і технологій роботи з громадськістю передбачає використання інтернету та усіх його можливостей, які постійно розширюються, куди, безперечно, можна включити й соціальні мережі, що стають поступово потужним фактором соціальних змін, каналом соціальних комунікацій. Загалом, за висловом Мануеля Кастельса, здатність або нездатність суспільства керувати технологією, особливо стратегічними технологіями, у великій мірі формує долю суспільств [6]. Відповідно до цього, одним з важливих напрямів реформування державного управління у сфері фізичної культури і спорту має стати всебічне впровадження електронної демократії та мережевої взаємодії між органами державного управління та громадянським суспільством. Електронна демократія у широкому розумінні передбачає залучення громадян за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань [2, с. 170].

Отже, відкритість влади в ухваленні політичних рішень на всіх рівнях (національному, регіональному, місцевому), зустрічна довіра до неї громадян реалізується через побудову ефективних комунікативних майданчиків між суспільством та владою, інтеграцію державних структур та прихід чиновників до соціальних мереж та блогосфери, утворення спільнот, де державні структури контактують з громадянами, створення блогів тощо [7, с. 383]. Таким чином, довіра суспільства до влади передбачає створення ефективних комунікаційних майданчиків. Проте ефективність будь-якого каналу комунікації доводиться із часом його функціонування. Відповідно до цього, завдання побудови мережевої взаємодії держави та громадянського суспільства у сфері фізичної культури і спорту є терміновим та багатовимірним. Необхідно вивчати та аналізувати популярність тих чи інших інтернет-платформ, соціальних мереж серед різних груп населення України, які мають бути цільовою аудиторією тих чи інших інструментів популяризації масового спорту, фізичної культури та здорового способу життя. Перетворення вертикальної ієрархічної структури уряду на горизонтальну мережеву, перерозподіл влади (публічних функцій) — це ознаки змін, спричинених впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій в урядування [2, с. 174].

Одним зі шляхів вирішення проблем у сфері фізичної культури і спорту в Концепції загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту визначена популяризація здорового способу життя та подолання стану суспільної байдужості до здоров'я нації, у тому числі за рахунок широкого впровадження соціальної реклами різних аспектів здорового способу життя в усіх засобах масової інформації та заборони усіх прямих та прихованих видів реклами алкоголю, тютюну тощо [9]. На сьогодні вже не викликає сумнівів той факт, що соціальна реклама може справді впливати на молодь тільки у тому випадку, коли вони поширюється через інтернет загалом та соціальні мережі, зокрема, оскільки популярність радіо й телебачення серед молодого населення України вже викликає серйозні сумніви, а самі тенденції розвитку сучасного життя свідчать зростаючу роль мережевих комунікацій. Що, в свою чергу, є ще одним аргументом на користь швидкого та всебічного впровадження електронної демократії у сферу державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні. Майбутнє належить новітнім технологіям та інноваційним методам управління, і саме у цьому напрямку можливо знайти нові можливості для розвитку сфери фізичної культури і спорту в нашій державі а також для сприяння поширенню здорового способу життя людей різних соціальних груп.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сучасний стан здоров'я населення, безпосередньо пов'язаний з недостатнім рівнем занять фізичною культурою і масовим спортом в Україні, загрожує майбутнь-

ому розвитку нашої держави, її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Можна констатувати, що дана ситуація усвідомлюється державою, у зв'язку з чим робляться спроби вирішення проблеми, які закономірно мають спиратися на нові підходи в державному управлінні та використання новітніх комунікаційних технологій.

Всебічне запровадження електронної демократії у державному управлінні сферою фізичної культури і спорту дозволить зробити систему цього управління відкритою, стабільною та динамічною. Така система державного управління фізичною культурою і спортом буде здатна і надалі ефективно реагувати на зміни середовища, нові виклики життя, адаптуватися до них, змінюватися відповідно до нових умов, не втрачаючи своїх важливих характеристик та функціональних можливостей. Система державного управління фізичною культурою і спортом стане повністю відповідною до вимог XXI століття та інформаційного суспільства.

Перспективними є подальші дослідження удосконалення системи державного управління у сфері фізичної культури і спорту, впровадження нових методів та принципів управління та взаємодії держави й інститутів громадянського суспільства з метою поширення практики здорового способу життя в Україні.

Література:

1. Власенко Т.Т. Глобальные социальные сети, как системообразующий ресурс политического действия / Т.Т. Власенко // Государство и общество в пространстве власти и политических коммуникаций. Политическая наука: Ежегодник 2013 / Российская ассоциация политической науки; гл. ред. А.И. Соловьев. — М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2013. — 446 с.

2. Джинчарадзе Н.Г. Розвиток електронної демократії в Україні / Н.Г. Джинчарадзе // Аналітика і влада: журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: НАДУ, 2012. — № 6.

3. Дутчак М.В. Спорт для всіх в Україні: теорія та практика / М.В. Дутчак. — К.: Олімп. літ-ра, 2009. — 279 с.

4. Жовнірчик Я.Ф. Напрямки оптимізації взаємовідносин органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства / Я.Ф. Жовнірчик // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія "Управління". — 2013. — випуск 4. — С. 25—32.

5. Закон України "Про фізичну культуру і спорту [Електронный ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/print/405239808615158

6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс / Пер. с англ.; под науч. ред. О.И. Шкаратана. — М.: ГУ ИШЭ, 2000 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/09.php

7. Мирошниченко И.В. Модернизационный потенциал краудсорсинга в современной политике: российский опыт и современные практики / И.В. Мирошниченко // Государство и общество в пространстве власти и политических коммуникаций. Политическая наука: Ежегодник 2013 / Российская ассоциация политической науки; гл. ред. А.И. Соловьев. — М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2013. — 446 с.

8. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; за заг. ред.. д-ра наук з держ. упр., проф.. Ю.В. Ковбасюка. — К.: НАДУ, 2013. — 120 с.

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012—2016 роки" від 31.08.2011 № 828-р [Електронный ресурс] — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/828-2011-р

10. Сурмін Ю.П. Проблеми та ризики державно-управлінських реформ / Ю.П. Сурмін // Аналітика і влада: журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування Нац. акад.. держ. упр. при Президентові України. — К.: НАДУ, 2012. — № 6. — С. 119—126.

References:

1. Vlasenko, T.T. (2013), "Global social network as a system resource for political action", Gosudarstvo i obshhestvo v prostranstve vlasti i politicheskih kommunikacij, Rossiyskaya associatia politicheskoy nauki, Moscow, Russia.

2. Dzhindzharadze, N.G. (2012), "The development of e-democracy in Ukraine", Analitika i vlada, vol. 6.

3. Dutchak, M.V. (2009), Sport dlya vsih v Ukraini: teoriya ta praktika [Sports for all in Ukraine: theory and praxis], Olympic literature, Kyiv, Ukraine.

4. Zhovnirchik, Ya.F. (2013), "Directions of optimization the relationship of public authorities and civil society institutions", Naukovij visnik Akademiї municipal'nogo upravlinnja: Serija "Upravlinnja", vol. 4.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On physical culture and sports" available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/print/405239808615158 (Accessed 26 Jul2014).

6. Castells, Manuel (2000), Informacionnaja jepoha: jekonomika, obshhestvo i kul'tura [The Information Age: Economy, Society and Culture], available at: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/09.php (Accessed 5 November 2014).

7. Miroshnichenko, I.V. (2013), "Modernization potemtial of crowdsourcing in modern politics: Russian experience and podern praxis", Gosudarstvo i obschestvo v prostranstve vlasti i politicheskih kommunicatsiy, Rossiyskaya associatia politicheskoy nauki, Moscow, Russia.

8. Kovbasiuk, Yu.V. Vaschenko, K.O. and Surmin, Yu.P. (2013), Modernizatsiia derzhavnoho upravlinnia ta ievropejs'ka intehratsiia Ukrainy [Modernization of Public Administration and European Integration of Ukraine], NADU, Kyiv, Ukraine.

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Decree on adopting the concept of National social program on development of physical culture and sports in 2012—2016 years. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/828-2011-р (Accessed 26 Jul 2014).

10. Surmin, Yu.P. (2012), "Problems and risks of public-management reforms", Analityka i vlada, vol. 6.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2014 р.